

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ У КОНКУРЕНТНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У статті досліджено основні аспекти методології економічного аналізу грошових потоків. Ідентифіковано потреби в аналітичній інформації щодо них відповідно до теорії інтересів.

Ключові слова: грошові потоки, аналіз, теорія, методологія, ринкова економіка.

Конкурентне середовище, притаманне ринковій економіці, зумовлює існування, поряд з можливостями, загроз щодо реалізації тактичних і стратегічних завдань суб'єктів господарювання. Одним із найважливіших поточних завдань у процесі реалізації їх фінансової стратегії є забезпечення достатнього рівня ліквідності. Важливою умовою для цього є своєчасне і якісне аналітичне забезпечення, яке дозволяє здійснювати управління грошовими потоками на засадах ефективності.

На сьогодні існує багато методик аналізу грошових потоків, які базуються на ретроспективному аналізі і частково виконують оцінювально-діагностичну функцію. Багато вітчизняних і зарубіжних вчених досліджує цю проблематику: М. І. Баканов, І. О. Бланк, Ф. Ф. Бутинець, О. М. Волкова, В. В. Ковальов, Є. В. Мних, О. В. Олійник, В. К. Савчук, М. Г. Чумаченко, А. Д. Шеремет та інші. Однак недостатньо дослідженими є питання теоретико-методологічних засад аналізу грошових потоків з урахуванням положень теорії інтересів, що й обумовлює актуальність теми.

Метою статті є удосконалення теоретико-методологічних засад аналізу грошових потоків. Відповідно до мети визначено основні завдання дослідження:

1. Ідентифікувати і охарактеризувати основних зацікавлених осіб (користувачів) аналітичної інформації щодо грошових потоків.

2. Навести основні переваги і потреби в аналізі грошових потоків.

3. Визначити основні методичні засади їх аналізу.

Потреба в аналітичній інформації щодо грошових потоків з'явилася порівняно недавно в історичному плані і була обумовлена першочергово у забезпеченні інформаційних потреб інвесторів та інвестиційних менеджерів, які були і залишаються основними зацікавленими сторонами у результатах аналізу грошових потоків. Відтак, потреба у аналітичній інформації виникала періодично, лише за необхідності прийняття відповідних рішень по інвестиційному проекту, і базувалася на даних річної форми фінансової звітності – Звіті про грошові потоки. Відповідно, використовувався лише ретроспективний аналіз для визначення поведінки грошового потоку загалом та окремими видами діяльності – операційною, інвестиційною та фінансовою.

Основним недоліком такого аналізу є те, що він

недостатньою мірою відповідає вимогам і завданням оперативного управління, оскільки необхідний масив інформації формується лише один раз на рік і не враховує можливі динамічні зміни у поведінці потоків грошових коштів.

Зарубіжні аналітики також зазначають, що останнім часом зростає інтерес до інформації щодо грошових потоків підприємств з боку як зовнішніх, так і внутрішніх зацікавлених сторін (користувачів):

- для аналізу кредитоспроможності;
- для прогнозування спаду ділової активності.

При дослідженні практики інвестиційних рішень Д. Ф. Хокінз та В. Дж. Кемпбелл виявили, що аналіз потоків фондів використовується для вивчення здатності компанії фінансувати капітальні витрати і дивіденди за рахунок внутрішніх джерел, а зв'язок між потоками грошових коштів та прибутку – для оцінки якості цього прибутку [27, с.364].

В Україні реалізація монетаристського підходу до відслідковування взаємозв'язку цих інформаційних потоків відбулася шляхом запровадження форми №3 річної фінансової звітності «Звіт про рух грошових коштів». Однак це є пост-аналіз, ретроспективний погляд на ефективність політики управління грошовими потоками.

В умовах високого рівня конкуренції, необхідності постійного забезпечення платоспроможності підприємства з'явилася багато нових зацікавлених сторін у аналітичній інформації щодо поведінки його грошових потоків. Це установи банків, у яких обслуговуються підприємства, служби фінансового моніторингу, інші державні установи та відомства.

Однак основними сторонами є внутрішні користувачі. Власники (акціонери) і – за принципом делегування повноважень – керівництво підприємства в особі директора, головного бухгалтера, заступника директора з фінансових питань (фінансового менеджера) потребують щоденної і щомісячної аналітичної інформації щодо поведінки грошових потоків для своєчасного реагування на можливі негативні зміни. Тому надзвичайно важливим стає моніторинг руху грошових коштів у режимі реального часу. Забезпечити виконання цього завдання можливо лише за умови використання оперативної (у вигляді первинних документів) та поточної аналітичної інформації (за даними реєстрів поточного обліку).

Для забезпечення потреб поточного управління

грошовими коштами фінансовому менеджеру фактично потрібно мати інформацію про характер співвідношення між оборотами відповідних рахунків бухгалтерського обліку як потоків господарських операцій, виокремлених відповідним чином. Показники потоків є менш інерційними, ніж показники сальдо в системі поточного управління.

Більш репрезентативною і доречною для поточного управління грошовими потоками буде інформація не тільки щодо періоду обороту кожного їх виду, але й оцінка тенденцій їх ліквідності, розрахована на підставі таких показників:

1. Коефіцієнт синхронності потоку грошових коштів та їх еквівалентів.

Цей коефіцієнт показує рівень збалансованості надходжень і видатків грошових коштів господарюючого суб'єкта та можливість поточного обслуговування поточних зобов'язань. Що більше його значення, то більш ліквідним є підприємство.

2. Коефіцієнт ділової активності грошового потоку.

Аналіз рівня і динаміки цього коефіцієнта дозволяє оцінити, скільки гривень доходу приносить 1 грн валового грошового потоку, дебетових і кредитових оборотів грошових коштів та їх еквівалентів. Позитивною тенденцією є зростання його рівня.

3. Достатність грошового потоку, тобто чистий грошовий потік.

Значення цього показника вище одиниці свідчить про те, що надходження грошових коштів перевищує їх видаток і може обслуговувати потік зобов'язань підприємства, а також акумулюватись для обслуговування його поточних та стратегічних потреб.

4. Коефіцієнт співвідношення чистого грошового потоку і потоку зобов'язань показує рівень ліквідності зобов'язань за рахунок чистого грошового потоку. Позитивно оцінюється тенденція до зростання цього показника.

Оцінка тенденцій запропонованих показників дозволяє визначити динаміку задіяних в операційному циклі рахунків грошових коштів і забезпечує доречною інформацією систему поточного і стратегічного менеджменту щодо поведінки грошових потоків у режимі реального часу.

Якщо використати в якості аналога поділ результатуючих показників на групи, що обслуговують аналіз: платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності, рентабельності та інші, то показники потоків також слід згрупувати таким чином:

1. Показники платоспроможності:

- коефіцієнт синхронності потоку грошових коштів та їх еквівалентів;
- достатність грошового потоку (чистий грошовий потік);
- коефіцієнт співвідношення чистого грошового потоку і потоку зобов'язань;

2. Показники ділової активності:

- коефіцієнт ділової активності грошового потоку.

Застосування запропонованої методики в процесі управління забезпечує менеджерів господарюючих суб'єктів своєчасною аналітичною інформацією і дозволяє значно оптимізувати процес регулювання фінансово-господарської діяльності в режимі реального часу.

Особливістю методики аналізу синхронності

грошових потоків є те, що вона має універсальний характер і може застосовуватись як банківськими і бюджетними установами, так і підприємствами будь-якої галузевої підпорядкованості.

Доказом коректності запропонованої методики є той факт, що по одному з видів оборотних активів – грошових коштах та їх еквівалентах в Україні та за кордоном вже здійснюється аналіз грошових потоків з використанням коефіцієнтів: ліквідності грошового потоку; ефективності грошового потоку.

Існує низка підходів до аналізу грошових потоків. За одним із них [26, с.15-19] методика аналізу грошових потоків повинна містити виконання таких етапів:

- 1) розгляд позитивного потоку грошових коштів;
- 2) динаміка обсягу формування негативного потоку грошових коштів;
- 3) аналіз чистого грошового потоку;
- 4) аналіз структури грошового потоку у трьох основних сферах;
- 5) оцінка наявності грошових коштів на рахунку підприємства.

Наведений методичний підхід не враховує аналітичні можливості оцінки синхронності грошових потоків, динаміки показників, пов'язаних з грошовими потоками, та не передбачає прогнозу їх поведінки, який бажано враховувати в процесі управління. Відтак алгоритм методики аналізу грошових потоків повинен мати вигляд, який наведено на рис. 1.

Згідно з наведеною на рис. 1 моделлю, яка дозволяє прослідкувати, як саме взаємопов'язані окремі елементи методики аналізу грошових потоків та його функції, видно, що вона передбачає проведення горизонтального, вертикального, параметричного, факторного, прогнозного, SWOT-, кореляційного економічного аналізу.

Запропонована модель дозволяє удосконалити методику аналізу грошових потоків з огляду на можливість задіяння багатьох функцій економічного аналізу і, відповідно, збільшує його значущість для суб'єктів управління та заінтересованих сторін.

Застосування в управлінні цієї методики зумовлено тим, що однією з основ макроекономічного регулювання в ринковій економіці є монетарна політика, концепцією якої передбачено надання переваги грошовим чинникам. На 242макрорівні реалізація в межах фінансового менеджменту методики аналізу грошових потоків дозволяє багатьом американським фірмам синхронізувати грошові потоки і забезпечити:

- зниження до мінімуму операційних балансів;
- зменшення залишку готівки в касі;
- зменшення банківських позик;
- зниження витрат за відсотками;
- збільшення прибутків [38, с. 794-795].

Застосування у практиці фінансово-господарської діяльності підприємств запропонованих теоретико-методичних підходів дозволяє їм забезпечити постійний моніторинг ліквідності і платоспроможності і мати переваги в умовах серйозної конкурентної боротьби, відтак, зменшувати власні фінансові ризики і реалізувати стратегічну місію.

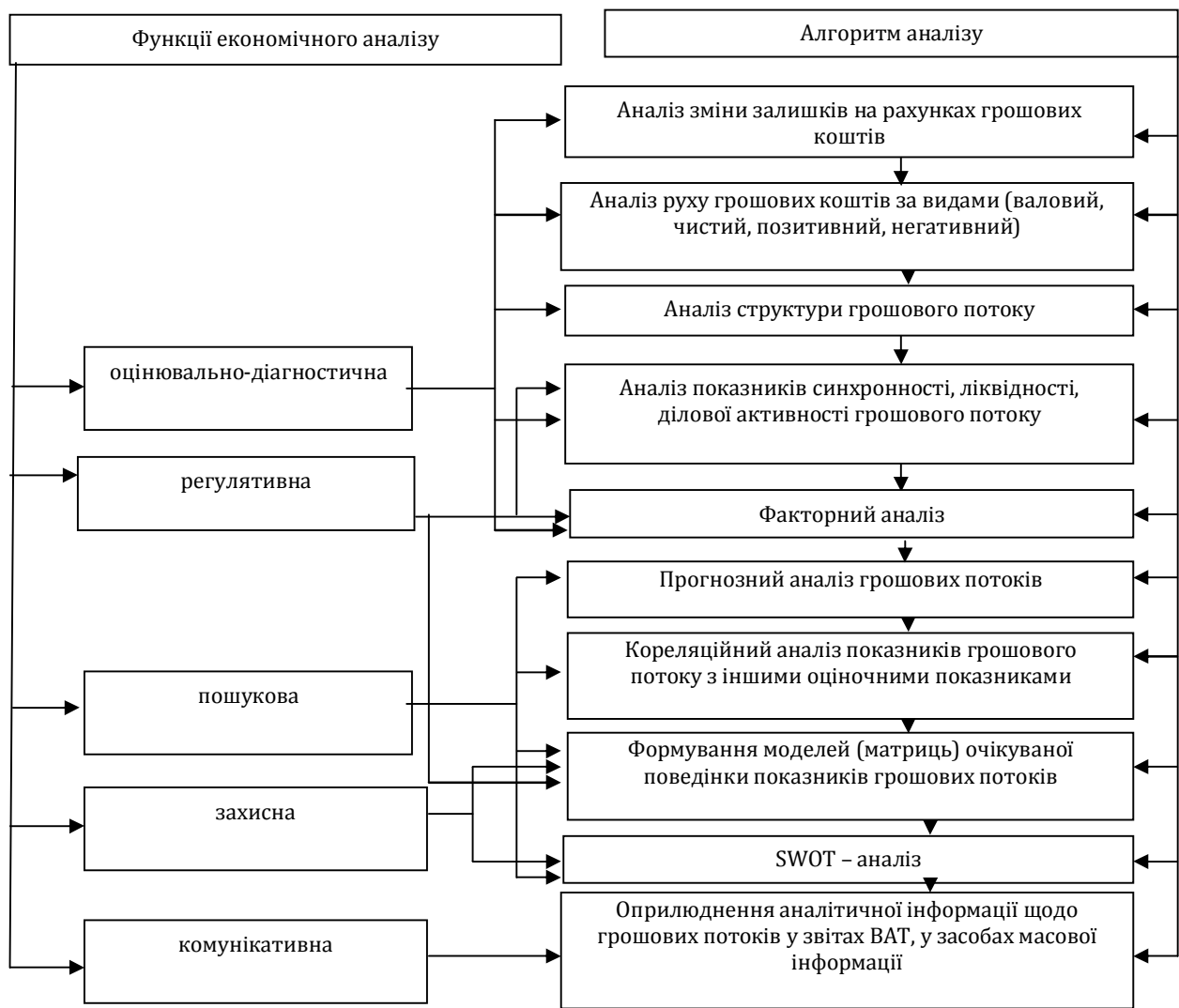


Рис. 1. Структурно-функціональна модель аналізу грошових потоків суб'єктів господарювання

Список літератури

1. Бернстайн Л. А. Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпретация / Л. А. Бернстайн: Пер. с англ./ Науч. ред. перевода чл.-корр. РАН И. И. Елисеева. Гл. редактор серии проф. Я.В. Соколов. – М. : Финансы и статистика, 1996. – 624с.
2. Брігхем Є. Основи фінансового менеджменту/ Євхен Брігхем.: Пер. з англ. – Київ: Молодь, 1997. – 1000 с.

РЕЗЮМЕ

Лазаришина Інна

Теоретико-методологические основы анализа денежных потоков в конкурентной среде

В статье исследованы основные аспекты методологии экономического анализа денежных потоков. Идентифицированы потребности в аналитической информации о них согласно теории интересов.

RESUME

Lazaryshyna Inna

Theoretical and methodological framework for the analysis of cash flows in a competitive environment

In the article the main aspects of the methodology of the cash-flows analysis are researched. The needs in the cash-flows analytical information according to the theory of the interests are identified.

Стаття надійшла до редакції 28.02.2013 р.